

Książ Wielki
i nowoczesny

Ewaluacja uprzednia
Strategii Rozwoju
Miasta i Gminy Książ Wielki
na lata 2025-2035

opracowanie:
dr Hubert Guz

Książ Wielki, wrzesień 2024 r.

Metoda ewaluacji

Projekt Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Książ Wielki na lata 2025-2035 (nazywany dalej „Strategią 2035”) został poddany ewaluacji we wrześniu 2024 roku.

Analizie poddano projekt Strategii 2035 z września 2024 r., uwzględniający wynik (wnioski i rekomendacje) z procesu konsultacji społecznych z mieszkańcami oraz z konsultacji instytucjonalnych, które zakończyły się w sierpniu 2024 r. Dodatkowo przeanalizowano Sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz korespondencję pomiędzy Urzędem Miasta i Gminy Książ Wielki a instytucjami konsultującymi zapisy strategii.

W celu wiarygodnej oceny potencjału instytucjonalnego Urzędu Miasta i Gminy Książ Wielki wykorzystano dane historyczne obrazujące realizację poprzedniej strategii rozwoju gminy oraz raporty o stanie gminy, sprawozdania budżetowe, wieloletnią prognozę finansową i informacje o zrealizowanych projektach. Dodatkowo przeprowadzono wywiady pogłębione z Burmistrzem oraz z Kierownikiem Referatu Infrastruktury Urząd Miasta i Gminy Książ Wielki. Ewaluacja została przeprowadzona przez eksperta strategicznego – dr. Huberta Guza.

Badanie ewaluacyjne obejmowało trzy kryteria kluczowe:

- trafności,
- przewidywana skuteczność,
- przewidywana efektywność.

Zbadano także następujące kryteria dodatkowe:

- zgodności z prawem,
- zgodności celów strategicznych innymi dokumentami strategicznymi,
- kompletności,
- spójność wewnętrzną dokumentu.

W ramach powyższych kryteriów postawiono pytania ewaluacyjne.

Kryteria ewaluacji - podstawowe

Kryterium trafności

Czy zdefiniowane w Strategii 2035 obszary obejmują kluczowe zakresy funkcjonowania gminy – rozumianej jako: społeczność lokalna, terytorium i władze samorządowe?

W Strategii 2035, wyróżniono trzy główne, komplementarne obszary diagnostyczne obejmujące najważniejsze elementy związane z działaniem samorządu lokalnego.

1. Obszar gospodarczy
2. Obszar społeczny
3. Obszar przestrzenny i środowiskowy

W oparciu o tak podzielony obszar analizy przeprowadzono analizę potencjałów i wyzwań, wyznaczono strukturę celów nadrzędnych (dla każdego z obszarów) i celów strategicznych oraz przypisanych im kierunków działań wraz z rezultatami. Dodatkowo w każdym obszarze (celu nadrzędnym) wyznaczono wyzwanie priorytetowe.

Kierunki działań obejmują zakres aktywności typowy dla ekstensywnie zagospodarowanej gminy o charakterze rolniczym z bardzo małym ośrodkiem miejskim, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy jakości życia mieszkańców. Bardzo wyraźnie wskazano kluczowy potencjał gminy – tereny przygotowywane pod Park Technologiczny i działania konieczne do realizacji tego przedsięwzięcia.

W mniejszym stopniu (adekwatnym do istniejących zasobów i lokalizacji gminy) odniesiono się do potencjału turystycznego (krajobraz, zabytki, stawy) wskazując jego przyszłe funkcje głównie w kontekście rekreacji, a jedynie dodatkowo turystyki.

Pozytywnie należy ocenić przedsięwzięcia priorytetowe, które wyraźnie akcentują najważniejsze wyzwania stojące przed samorządem lokalnym w każdym z obszarów.

Strategia obejmuje wszystkie obszary działania samorządu lokalnego zarówno w warstwie diagnostycznej jak i w warstwie celów rozwojowych.

Czy zdefiniowane cele są adekwatne w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb, wyzwań i potencjałów wewnętrznych.

W poszczególnych obszarach wskazano następujące cele nadrzędne i strategiczne:

1. Książ Wielki i przedsiębiorczy - warunki do rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa i efektywne gospodarowanie gminą

- 1.1. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości
- 1.2. Efektywne rolnictwo
- 1.3. Sprawne zarządzanie w samorządzie

2. Książ Wielki i społecznie wrażliwy - wysoka jakość życia mieszkańców

- 2.1. Edukacja dzieci i młodzieży na wysokim poziomie
- 2.2. Dostępna oferta kulturalna, rekreacyjna i sportowa
- 2.3. Aktywizacja mieszkańców
- 2.4. Zapewnienie opieki zdrowotnej i usług społecznych dla mieszkańców

3. Książ Wielki i ekologiczny - zrównoważony rozwój przestrzeni i infrastruktury technicznej

- 3.1. Funkcjonalna komunikacja
- 3.2. Ekologiczna infrastruktura
- 3.3. Ochrona Wód
- 3.4. Transformacja energetyczna gminy

Cele strategiczne są odpowiedzią na ustalenia diagnostyczne, zarówno te wynikające z diagnozy stanu gminy i badań ankietowych, jak i te zdefiniowane w analizie potencjałów i wyzwań opracowanej w trakcie warsztatów strategicznych i konsultacji z mieszkańcami.

Cele zdefiniowano w racjonalny sposób bazując na zidentyfikowanych potrzebach. W procesie wyboru celów uwzględniono dostępny potencjał Gminy do ich realizacji w perspektywie 10 lat. Analiza szczegółowych kierunków działań (wraz z planowanymi rezultatami i wskaźnikami) potwierdza adekwatność celów strategicznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb, wyzwań i potencjałów wewnętrznych.

Kryterium przewidywanej skuteczności

Czy cele są możliwe do osiągnięcia poprzez wskazane kierunki działań?

Cele strategiczne w Strategii 2035 określono w realny sposób, a zaplanowane kierunki działań są możliwe do zrealizowania przy obecnym potencjale Książa Wielkiego – (stabilna i dobra sytuacja budżetowa) oraz przy wykorzystaniu zewnętrznych źródeł finansowania.

Kierunki działań mają szeroki zakres i zwykle w kompleksowy i komplementarny sposób odnoszą się do celów strategicznych obejmując obszary społeczne, środowiskowe i przestrzenne, a także gospodarcze – stanowiące największe wyzwanie (Park Technologiczny). Na podkreślenie zasługuje wyraźne wskazanie w celach transformacji energetycznej jako jednego z kluczowych wyzwań samorządu.

Gmina posiada doświadczenie w realizacji projektów finansowanych środkami zewnętrznymi. Podkreślić należy, że w oparciu o analizę wieloletniej prognozy finansowej realizacja kluczowych celów strategicznych jest możliwa, gmina może zapewnić część finansowania, w tym wkład własny (na poziomie co najmniej 15%) do projektów finansowanych zewnętrznymi. Jako ryzyko należy wskazać pogarszającą się sytuację samorządów zwłaszcza w zakresie dochodów bieżących warunkujących wydatki bieżące oraz potencjalne problemy demograficzne, w tym depopulację i starzenie się społeczeństwa.

Postawione w Strategii 2035 cele w istotnym zakresie determinują funkcjonowanie gminy w przyszłości. Ich realizacja powinna znacząco ograniczyć narastające już teraz problemy takie jak: depopulacja, starzenie się społeczeństwa, wzrastające koszty usług publicznych. Park Technologiczny stanowi potencjalne, przyszłe źródło dochodów samorządu. Wyraźnie wskazano go jako przedsięwzięcie priorytetowe warunkujące powodzenie innych działań.

Czy przyjęte wskaźniki (mierniki) obrazują zaplanowane rezultaty działań?

Z perspektywy realizacji strategii ważne jest właściwe określenie wskaźników, umożliwiających monitorowanie efektów podejmowanych działań, a tym samym ocenę rezultatów tych działań. Zaplanowane wskaźniki rezultatu dobrano w poprawny sposób – odnoszą się one bezpośrednio do zaplanowanych kierunków działań i celów. Spełniają standardy funkcjonalne (są policzalne, gmina ma/może mieć dostęp do potrzebnych danych). Brakuje jednak określenia ich stanu wyjściowego (wartość bazowa na 2024 r.) oraz stanu docelowego (wartość planowana na 2035 r.)

Pozytywnie należy ocenić zdefiniowanie tzw. kluczowych rezultatów dla każdego z obszarów, które mogą stanowić efektywne narzędzie w okresowych przeglądach i ocenach strategii.

Czy zaplanowany system wdrażania Strategii zapewni narzędzia do jej sprawnej realizacji?

Przyjęte w Strategii 2035 rozwiązania zarządcze bazują na istniejących strukturach i nie generują nowych dokumentów np. w zakresie monitoringu i ewaluacji. Pozytywnie należy ocenić wykorzystanie jako narzędzia monitoringowego corocznych Raportów o stanie gminy. Dzięki prostej strukturze administracyjnej większość decyzji skupiona jest w rękach władz samorządowych (m.in. Burmistrz, Skarbnik), co znacząco ułatwi proces zarządzania strategicznego i wdrażania Strategii oraz komunikowania jej wyników (dane z monitoringu i oceny) Radzie Miasta i Gminy, sołtysom, a przede wszystkim mieszkańcom.

Zapisy o działaniach ewaluacyjnych odnoszą się do kluczowych elementów, władze samorządowe powinny zadbać o to, aby działania te były faktycznie prowadzone i dostarczały użytecznych informacji, także takich, które będą impulsem do wprowadzania zmian w strategii.

Kryterium przewidywanej efektywności

Czy cele są określone w odniesieniu do istniejących potencjałów, w tym uwarunkowań finansowych?

Tereny inwestycyjne przy drodze ekspresowej S7 stanowią kluczowy potencjał rozwojowy samorządu, fakt ten został wyeksponowany w Strategii 2035 – planowany na tych terenach Park Technologiczny stanowi jedno z przedsięwzięć priorytetowych.

Cele strategiczne zakładają wykorzystanie także walorów turystyczno-rekreacyjnych gminy. Kolejny potencjał to doświadczenie samorządu w pozyskiwaniu środków zewnętrznych i realizacji projektów zwłaszcza tych infrastrukturalnych. Samorząd powinien równocześnie przywiązywać większą wagę do realizacji przedsięwzięć z zakresu rozwoju zasobów ludzkich (tzw. projekty miękkie) oraz angażować się w przedsięwzięcia rozwojowe we współpracy z organizacjami pozarządowymi, sąsiednimi samorządami itp. Strategia 2035 odnosi się do tych zagadnień i wskazuje je jako kierunki działań.

Dane finansowe wynikające z budżetów gminy z ostatnich lat (2020-2024) oraz Wieloletnia Prognoza Finansowa potwierdzają stabilną sytuację finansową gminy pozwalającą na zapewnienie wkładu własnego do planowania i realizacji projektów.

Dotychczasowe doświadczenie gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, pozwala zakładać, że Gmina Książ Wielki będzie w stanie pozyskiwać dotacje na realizację kierunków działań wskazanych w Strategii 2035. Ponadto uruchomienie Parku Technologicznego powinno, w dłuższej perspektywie czasowej, spowodować znaczący wzrost dochodów własnych gminy, co przełoży się na możliwości inwestycyjne.

Kryteria ewaluacji - dodatkowe

Kryterium zgodności z prawem

Czy dokument Strategii 2035 oraz proces jej przygotowania były zgodne z prawem?

Proces przygotowania jak i treść Strategii 2035 spełniają wymogi określone w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 609, 721.) oraz ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324.). Analogicznie, proces przygotowania Strategii, w szczególności w zakresie konsultacji społecznych spełnił wymogi prawne.

Samorząd w ramach procesu strategicznego podjął następujące Uchwały:

- Nr XXVII/238/2017 Rady Gminy w Książu Wielkim z dnia 26 października 2017 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami gminy Książ Wielki (Dz. Urz. Województwa Małopolskiego z 2017 r. poz. 6848).
- Nr XXXVII/363/2024 Rady Miasta i Gminy Książ Wielki z dnia 29 stycznia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Książ Wielki na lata 2025 – 2035 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii i trybu konsultacji (Dz. Urz. Województwa Małopolskiego z 2024 r. poz. 810).

Konsultacje społeczne prowadzono w oparciu o Zarządzenie Nr 71/2024 Burmistrza Miasta i Gminy Książ Wielki z dnia 9 lipca 2024 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Książ Wielki na lata 2025 – 2035.

Kryterium zgodności celów strategicznych z innymi dokumentami strategicznymi

Czy cele strategiczne są spójne z wewnętrznymi dokumentami strategicznymi i wykonawczymi Miasta i Gminy Książ Wielki?

W Strategii określono kluczowe wewnętrzne dokumenty strategiczne i wykonawcze:

- Program Gospodarowania Zasobem Mieszkaniowym Gminy Książ Wielki
- Program Gospodarki Niskoemisyjnej Dla Gminy Książ Wielki
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Książ Wielki
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Oraz Ochrony Ofiar Przemocy W Rodzinie
- Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
- Program Opieki Nad Zwierzętami Bezdomnymi
- Gminny Program Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Program Rewitalizacji

Zapisy Strategii za względu na koncentrację na priorytetowych obszarach i określenie jedynie kierunków działań, a nie szczegółowych projektów, pozostają w zgodności z przywoływanymi dokumentami.

Istotne jest zapewnienie tej zgodności w przypadku aktualizacji przywołanych dokumentów, czy powstawania nowych dokumentów strategicznych o sektorowym charakterze – obowiązki w tym spoczywają na władzach samorządowych.

Czy Strategia (złożone cele) wpisuje się w dokumenty strategiczne na poziomie wspólnotowym, krajowym, regionalnym i ponadlokalnym.

W Strategii 2035 zamieszczono analizę zgodności celów strategicznych z następującymi dokumentami wyższego rzędu:

- Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2023-2027,
- Strategię Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”,
- Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategię Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030,
- Celami priorytetowymi unijnej polityki spójności na lata 2021-2023.

Kryterium kompletności

Czy strategia 2035 zawiera wszystkie wymagane elementy i załączniki?

Strategia zawiera wszystkie elementy wynikające z ustawy o samorządzie gminnym oraz obrazuje przejrzysty proces planowania strategicznego, z określonymi narzędziami wdrożeniowymi (plan finansowy, monitoring i ewaluacja).

Dokument obejmuje następujące elementy:

- kluczowe ustalenia diagnostyczne w oparciu o dane ilościowe i jakościowe,
- ustalenia z badania ankietowego oraz warsztatów,
- analiza potencjałów i wyzwań,
- wizja i misja gminy,
- cele (horyzontalne i strategiczne) oraz kierunki działań,
- rezultaty i wskaźniki,
- struktura funkcjonalno-przestrzenna – model i rekomendacje,
- zgodność celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu,
- opis systemu wdrażania Strategii,
- opis zasad finansowania Strategii.

Rada Miasta i Gminy Książ Wielki podjęła uchwałę o opracowaniu Strategii Rozwoju oraz wyznaczyła harmonogram działań.

- opracowano diagnozę stanu gminy,
- sporządzono i opublikowano raport z badania ankietowego,
- sporządzono i opublikowano raport z warsztatów strategicznych oraz warsztatów z lokalnymi liderami,
- sporządzono i opublikowano sprawozdanie z konsultacji społecznych.

Diagnoza stanu gminy wraz z danymi z badania ankietowego i warsztatów strategicznych pozwoliły na określenie kluczowych potencjałów i wyzwań stojących przed gminą.

Na podkreślenie zasługuje wysoka transparentność procesu strategicznego – wszelkie informacje oraz dokumenty były na bieżąco publikowane na stronie internetowej gminy w zakładce „Strategia 2035”. Strona internetowa Gminy była także wykorzystywana w procesie konsultacji społecznych.

Czy przeprowadzono konsultacje Strategii 2035?

Strategia została opracowywana w formule partycypacyjnej z udziałem mieszkańców (warsztaty strategiczne, ankieta), a następnie konsultowano z nimi zapisy dokumentu (konsultacje społeczne projektu strategii).

Uzyskano wymagane opinie/uzgodnienia:

- Zarządu Województwa Małopolskiego,
- PGW Wody Polskie,
- Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Przekazano projekt strategii do sąsiednich samorządów, które nie wniosły uwag.

Szczegółowe dane w zakresie uspołeczniania zawarto w: Sprawozdaniu z konsultacji społecznych projektu Strategii 2035.

Kryterium spójności wewnętrznej

Czy dokument Strategia 2035 jest spójny wewnętrznie?

Strategia 2035 przedstawia poszczególne kroki w procesie planowania strategicznego. W rozdziale pierwszym „Proces opracowania strategii” szczegółowo opisano zakres dokumentu oraz proces jego powstawania, a także logikę interwencji strukturalnej i działania z zakresu partycypacji społecznej. W dokumencie poprawnie zaprezentowano ciąg przyczynowo-skutkowy interwencji strategicznej.

Zachowano przejrzystą strukturę dokumentu obejmującą:

- część diagnostyczną – wnioski z diagnozy i analiza potencjałów;
- część strategiczną – cele strategiczne, kierunki działań, rezultaty, wskaźniki, komplementarność Strategii z innymi dokumentami strategicznymi, model i rekomendacje w zakresie struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
- część wdrożeniową – system realizacji Strategii 2023 oraz ramy finansowe i źródła finansowania.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie prowadzenia polityki przestrzennej są spójne z celami strategicznymi i kierunkami działań.

Podsumowanie

Wnioski

W ramach badanych trzech kluczowych kryteriów ewaluacji (trafności, przewidywana skuteczność i przewidywana efektywność) projekt Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Książ Wielki na lata 2025-2035 został oceniony pozytywnie.

Również w ramach kryteriów dodatkowych (zgodność z prawem, zgodność celów strategicznych innymi dokumentami strategicznymi, kompletność i spójność wewnętrzną dokumentu) projekt Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Książ Wielki na lata 2025-2035 został oceniony pozytywnie.

Rekomendacje

Rekomenduje się przyjęcie Strategii przez Radę Miasta i Gminy Książ Wielki.

Rekomenduje się prowadzenie bieżącego monitoringu wdrażania Strategii oraz okresowych ocen w celu ewentualnej aktualizacji dokumentu.

Rekomenduje się określenie bazowych wartości dla najważniejszych mierników obrazujących poziom osiągniętych rezultatów, a następnie ich okresowe badanie.

Rekomenduje się dalsze prowadzenie zakładki, poświęconej Strategii w ramach strony internetowej Gminy, w celu właściwego uspołecznienia Strategii oraz jej przyszłych rezultatów m.in. poprzez publikowanie informacji zbieranych w procesie monitoringu i oceny.